

Budapestre vonatkozó ujságcikkek		Osztályozás	
Szerző:	Pataky Károly	Tárgy	92
Cím:	AZ OPERA TUDÓSA	Hely	Balassa Imre
Forrás:	Újra	Idő	1958
(Hely)	(Idő)	(Köt. v. füz.)	(Oldal)

Kissé szeszélyesen lobogó ősz haj világít a Zeneakadémia nagytermének féltomályaiban. Zengő bariton szól Beethovenről. A »Kilencedük szimfónia« első előadásának emlékét idézi a mélységes csöndben. Beethoven az Öröm-óda után, amelyből egyetlen hangot sem hallott, mert süket — elájul. Hajnalodik, mire magához tér. Hatalmas homlokára hull a kelő nap első sugára. És a földült, zordon arcot mosoly ragyogja be. A keserű ajk szóra nyílik: »És — még is szép...«

Az élet szép!... Persze, ezt Balassa nem ilyen szükséztől mondja el. Földézi a jelenetet, szuggesztív művészettel. Sajátos egyéni előadó stílusában egyesül a sokoldalú tudás, a téma mély ismerete a színész művészetével. Nincs a kezében semmiféle papíros, úgy beszél, mintha ebben a pillanatban születnék minden gondolat. Teljesen fejelmezett, a mondatai nem döccennek, az ada-

lokát ontja magából. Sokszor hallottuk és láttuk őt már muzsikáról beszélni. Nemcsak a zenét magyarázza, hanem egy-egy zenemű köré fölépíti a kort, a környezetet, földézi a költői és filozófiai háttérrel. Mozdulata, mondatszerkesztése és hanghordozása mindig ahhoz a korhoz igazodik, amelyről szól. A legutóbbi tíz évben 1380 előadást tartott: parádés nagyzenekari esteken, hangversenyeken, mikrobarázdas bemutatókon, szakszervezeti és zenepolitikai összejövetelek keretében. A hangrögzítések előadások százain magyarázta az előadott műveket és gazdagította a közönség ismereteit. Sokszor tart előadást üzemek kultúrtermeiben és vidéki utakra is vállalkozik — sokszor éjszaka járja kocsin az országot! —, ha muzsikáról, különösen operáról kell beszélni.

Főiskolai aranydiplomával tüntették ki az elmúlt őszön. Ötven-negynéhány éve dolgozik,

tanít, ír. Az Operaház dramaturgtitkára, sajtó-előadója és a dokumentum-gyűjtemény őre. Valójában — mindenese az Operaháznak! Mikor kérdezzük, mindjárt kész a válaszsal:

— Havonta mintegy száz kérdésre felelek, köztük találós kérdésekre, szóban, írásban, telefonon, belföldre és külföldről érkező írásbeli megkeresésekre. Operaházunk történetét eddig ötféleképpen írtam meg dióhéjban, különböző világtájak felé.

Mutatja az Operaház népszerű és díszes kiadványait. A bemutatott operákat ismerteti ezekben: zenéjüket, meséjüket, a szerzőket, a történelmi környezetet, a műkeletkezését.

Összesen 24 önálló kötete jelent meg; egynéhány nyelven is. Mozarttól, Molière-reől, Vörösmartyról Dérynére írt életrajzaitalán a legjelentősebbek. A társszerzővel írt Operák-könyve (Operakalauz) negyvenmillió

példányban fogyott el idáig. Füzet alakban kisebb terjedelmű tanulmányokat igen sokat írt, esszéinek, cikkeinek, kritikáinak száma több ezer. Néhány hónapja fejezte be nagyterjedelmű Wagner-könyvét, amelyet a Bibliotheca ad ki. Az új műről kérdezzük. Így felel:

— Életrajz? A művek elemzése? Tanulmány? Inkább — útleírásnak nevezném. Ötvenöt év járok Wagner nyomában, ötvenöt év tanulmányainak, élményeinek, töprengéseinek foglalatát ez a könyv. Bizonyos, hogy — életrajz is. De nem az életrajzok szokásos formájában. Wagner életét és annak emberi, költői, filozófiai mélységeit a műveken keresztül mutatom be. A zenedráma egy-egy pillanatán, egy-egy zenei motívumon át — életrajzi adatok elevenednek meg. Az egész wagneri élet.

— És megtalálta Wagner titkát?

Hevesen védekezik:

— Nem, nem! Csak közeledni próbálok a titkokhoz, csak folytatom a vándorutamat, mély alázzal, a magányos géniusz felé. De tudom, hogy e vándorút végére nem érek el soha.

Hetvenkét esztendő. Friss testi és szellemi erőben dolgozik korreggeltől késő éjszakáig Balassa Imre, akinek operatudósának nevezhetnénk. Hiszen a legkíválóbb professzorok egyike írta nemrég egy leveleiben, hogy a tudományos világ sokat vár még Balassa Imrétől: a többi között az operadramaturgia és az operastilustörténet megírását.

Pataky Károly